

תוכן העניינים

מבוא.....2

פרק 1 : תפקיד האופוזיציה ופעילותה במדינה דמוקרטית

א. מהי אופוזיציה?.....4

ב. תפקידי האופוזיציה.....5

ג. אופוזיציות ברחבי העולם.....7

ד. אופוזיציה בישראל.....9

פרק 2 : הקמת קדימה ופעילותה

א. רקע.....11

ב. התמיכה בקדימה והפיכתה למפלגת מרכז.....12

ג. המעבר לאופוזיציה.....14

פרק 3 : הסיבות לדעיכתה של קדימה

א. כישלונה כמפלגת מרכז.....16

ב. כישלונה כמפלגה יציבה וקואליציונית.....17

ג. כישלונה כמפלגת אופוזיציה.....18

סיכום ומסקנות.....21

ביבליוגרפיה.....23

מבוא

ב-21 בנובמבר 2005, החליט ראש הממשלה אריאל שרון, לפרוש מהליכוד ולהקים מפלגה חדשה שתשקף את האינטרסים שהם פחות קיצוניים מהימין ותאפשר גישה פתוחה יותר כלפי מדינת שתי הלאומים בישראל. מפלגת קדימה הייתה לסיעה הגדולה ביותר בכנסת במשך שתי קדנציות אך לאור אירועים שונים שקרו והתנהלות כושלת של חבריה, היא הפכה לסיעה הקטנה ביותר וכבר בבחירות 2013 לא עברה את אחוז החסימה. היא החלה את דרכה עם שורה של קשיים פנימיים שבהם הצליחה לעמוד ואף משכה אליה מאמינים ומצביעים רבים שתמכו בעמדתה. המצע שהיא הפיצה התבסס על תמיכה במהלכים מדיניים מרחיקי לכת, ובהם הנכונות לוותר על שטחים ולפנות יישובים בתמורה להסכם שלום. יחד עם זאת, האידיאולוגיה שלה לא הייתה עמידה מספיק והיא איבדה את אמון חבריה והציבור בהדרגה עד להתמוטטותה הסופית (רינת, 2013.01.22).

קדימה החלה את דרכה כמפלגת מרכז בעלת הסיכוי הגבוה ביותר להקמת ממשלה. היא חברה לעצמה קואליציה גדולה של 67 חברי כנסת ובעצם זכתה בבחירות 2006. התמיכה בה הייתה מבוססת על הערצת אישיותו של שרון וראייה שונה של העמדה המרכזית המתונה לעומת הליכוד הימני קיצוני. היא לקחה לעצמה טיפול בהיבטים שונים בסדר היום הציבורי דבר שגרם לרבים לעבור לזרם המרכזי במפה הפוליטית (Hazan, 2007). אולם, היא סיימה את דרכה באופוזיציה לאחר שנת 2009 שכן כשלה בהקמת קואליציה מכל סוג ונותרה בצד אשר דואג לפקח ולבקר על הממשלה הקיימת שהיא ממשלת הימין של נתניהו.

תפקידה באופוזיציה והסיבות לדעיכתה במסגרת תפקיד זה מהווים את מסגרת המחקר שלי בעבודה זו. ברצוני לבדוק ממה נובעת ההתדרדרות הזו ממפלגת שלטון מרכזית ומצליחה למפלגה אופוזיציונית שאינה מצליחה אפילו לעבור את אחוז החסימה. ניראה כי המעבר לאופוזיציה והתנהלות המפלגה שם הם שהניעו אותה להגיע למצב שבו היא מגיעה לכישלון מוחץ ונותרת ללא חברי כנסת כמעט בכלל. חשוב לי לבדוק את תפקידה כאופוזיציה ואת הכלים שהיא יכולה לנצל על מנת לבקר את השלטון והאם יש קשר בין תפקוד זה לבין הידרדרותה ממערכת השלטון בכלל.

שאלת המחקר שלי היא: **כיצד באה לידי ביטוי הפעילות האופוזיציונית של מפלגת "קדימה" ומהן הסיבות לדעיכתה?**

השערות מחקר שעליהם ארצה להתבסס במסגרת העבודה הם:

פרק 1: תפקיד האופוזיציה ופעילותה במדינה דמוקרטית

א. מהי אופוזיציה?

אופוזיציה פוליטית מוגדרת ככל התנגדות לשלטון המחזיק בעוצמה פוליטית או לאופן ההפעלה של אותה עוצמה. באופן כללי המונח 'אופוזיציה' מגיע מן המילה הלועזית opposition אשר מסמן את פעולת ההתנגדות, אולם מונח זה משמש גם לסימון של מבצע הפעולה כלומר המתנגד. במילים אחרות, ההגדרה הנכונה היא אדם או קבוצה מאורגנת המתנגדים לפעולות הממשלה ולמדיניותה וגם כמגוון הפעולות שבהן המתנגדים עשויים להשתמש. מכאן הרי שאופוזיציה פוליטית היא תופעה מגוונת אשר מתבטאת בזירות רבות ועל ידי סוגים רבים של שחקנים פוליטיים (טוטנאור, 2013).

החוקר הידוע בתחום מדעי המדינה, רוברט דאהל (Robert Alan Dahl), זיהה במחקרו שישה דרכים בהן האופוזיציות יכולות להיבדל אחת מהשנייה: (1) מידת הלכידות או הפיצול בין גופי האופוזיציה; (2) מידת התחרותיות של גופי האופוזיציה; (3) מטרותיה של פעולות האופוזיציה; (4) מידת המפגש בין האופוזיציה לממשלה; (5) מידת הייחודיות או הזיהוי של האופוזיציה; (6) אסטרטגיות האופוזיציה לביצוע פעולות משמעותיות. על פי דהאל, ההיבט החשוב ביותר באופוזיציה הוא מידת היכולת שלהן להוות מונופול כוח על הרשות המחוקקת, כלומר מידת שיתוף הכוח של האופוזיציה כדי לבצע שינוי (Stone, 2014). בהמשך לדאהל, טוען בלונדל (Blondel, 1997) כי ניתן לצמצם את ההבדלים ולהתמקד בשלושה היבטים בהן אופוזיציות נבדלות זו מזו:

1. סוג הגוף האופוזיציוני – גופי אופוזיציה לממשלה יכולים להיות תנועות מחאה, ערוצי תקשורת המונים, מפלגות וארגונים חברתיים. כל אחד מהם פועל בזירה שונה ובדרך שונה. קיימת חשיבות רבה לאופי הזירה ואופי הפעילות כדי שתהיה משמעות לפעולת ההתנגדות לשלטון. כך למשל בשוויץ האופוזיציה מקורה בארגונים ובקבוצות הלחץ ואילו באפריקה האופוזיציה פועלת מתוך מפלגת השלטון ומתוך הממשלה (מכון ישראלי לדמוקרטיה, 2012).
2. מידת הלכידות של האופוזיציה – כוחה של האופוזיציה חייב להיות גדול במידה ניכרת מהגופים אחרים על מנת שזו תיחשב מלוכדת ומאוחדת לכדי פעולה משותפת. אם כוחם של כמה גופים שווה, האופוזיציה מבוזרת ואין לה משמעות גדולה מדי בפעילות המתנגדת אל מול השלטון (שם).